

emar

DİSK/GENEL-İŞ
Emek Araştırma Dairesi

GELİR EŞİTSİZLİĞİ VE YOKSULLUK RAPORU

DİSK/GENEL-İŞ
Türkiye Genel Hizmetler İşçileri Sendikası

DİSK/Genel-İş Sendikası

Bu araştırma DİSK/Genel-İş Araştırma Dairesi tarafından hazırlanmış ve Ekim 2025 tarihinde kamuoyuna sunulmuştur. Araştırma emar kaynak gösterilerek kullanılabilir.

Türkiye Genel Hizmetler İşçileri Sendikası (DİSK/Genel-İş)

Sahibi: Genel-İş adına Genel Başkan Remzi Çalışkan

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Çetin Çalışkan

Adres: Mustafa Kemal Mahallesi 2147. Sokak No:2
Çankaya/ANKARA

Tel: 0312 309 15 47

Faks: 0312 309 10 46

DİSK/Genel-İş Web: www.genel-is.org.tr

DİSK/Genel-İş Araştırma Web: www.emekarastirma.org.tr

E-posta: emekarastirma@genel-is.org.tr

@emekarastirma

Parayla satılmaz

Ekonomik kriz ve otoriterleşmeyle artan toplumsal bunalım, 2025 yılında da derinleşerek devam etti. Yüksek enflasyon, toplumun geniş kesimlerine yayılan yoksulluk, kitleselleşmiş işsizlik ve güvencesizlik, büyük gelir adaletsizliği, artan borçluluk ve toplumsal yaşamın erozyonu gibi sorunlar giderek ağırlaştı.

Türkiye, 2013 yılından bu yana dünyanın en kırılgan beş ülkesi arasında yer alıyor ve 2024-2025 döneminde de bu durum değişmedi. Küresel Kalkınma Merkezi tarafından yayınlanan Dünyanın En Kırılgan Beş Ekonomisi listesinde, Türkiye kırılganlığı giderek artan ülke olarak Mısır, Endonezya, Katar ve Tunus’la birlikte gösterildi. Kırılgan bir ekonomiye sahip olmak; yüksek enflasyon, zayıf büyüme, yüksek dış açık, yüksek borçluluk ve sıcak paraya bağımlılık anlamına geliyor ki Türkiye bu göstergelerde başı çekmektedir. 2024-2025 yıllarında ekonomide öne çıkan en kritik eğilimler; yüksek enflasyon, TL’nin değer kaybına bağlı olarak döviz kurlarındaki sert yükseliş ve ücretlerdeki erimedir. Buna karşın, TÜİK verilerine göre Türkiye ekonomisi 2025 yılının birinci çeyreğinde %2,3, ikinci çeyreğinde ise %4,8 oranında büyümüştür. Ancak her zaman ki gibi “ekonominin büyüdüğü” iddia edilirken, emekçi sınıfların gelirleri azalmış; yoksulluk ve borçluluk artmıştır.

Bu raporda, 2024-2025 döneminde hayatın her alanında hissedilen ekonomik krizin yurttaşlar ve emekçi kesimler açısından yarattığı etkiler güncel veriler ışığında değerlendirilmektedir. Raporda öne çıkan başlıklar şöyledir:

- ✓ Türkiye’de Her 10 Kişiden 2’si Yoksul!
- ✓ Türkiye’de Yoksulluk Sınırı Son 10 Yılda 12 Kat Arttı!
- ✓ Bir İşte Çalıştığı Halde Yoksul Olanların Oranı Yüzde 11!
- ✓ Asgari Ücret Açlık Sınırının Altında!
- ✓ Her 10 Çocuktan 4’ü Yoksulluk Ve Sosyal Dışlanma Riski Altında!
- ✓ Kadınların Yoksulluk Veya Sosyal Dışlanma Riski Erkeklerle Göre Daha Yüksek!
- ✓ Gelir Eşitsizliğinde Avrupa Birincisiyiz!
- ✓ En Zengin Yüzde 20’lik Grup, En Yoksul Yüzde 20’lik Grubun 9 Katı Gelir Elde Ediyor!
- ✓ Hanehalkı Başına Aylık Ortalama Tüketim Harcaması Son Bir Yılda İki Katı Arttı!
- ✓ Türkiye, Kişi Başına Düşen Milli Gelirde Avrupa Ülkeleri Arasında En Düşüklerden Biri!
- ✓ Her 10 Kişiden 6’sı Borçlu!
- ✓ GSYH İçerisinde Sermayenin Payı Yüzde 42 iken Emekçilerin Yüzde 37!

Türkiye’de Her 10 Kişiden 2’si Yoksul!

En Az 17 Milyon 821 Yurttaş, En Temel İhtiyaçlarını Dahi Karşılacak Gelire Sahip Değildir!

Yoksulluk sadece ekonomik değil; aynı zamanda sosyal, siyasi ve insani bir krizdir. Kişi başına düşen millî gelirin azalmasıyla başlayan bu süreç, ortalama yaşam süresinden beslenmeye, sağlık hizmetlerinden yararlanmadan temiz içme suyuna erişmeye kadar birçok temel hakkı doğrudan etkilemektedir. Türkiye’de her geçen gün artan ekonomik ve siyasal krizler, toplumun yaşam koşullarını ağırlaştırdı.

Adaletsizlik; adliyelerden emekçilerin cüzdanlarına kadar hayatın her alanında arttı. TÜİK’in Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırmasına göre Türkiye’de en az 17 milyon 821 yurttaş en temel ihtiyaçlarını dahi karşılayamayacak kadar yoksul. Yoksulluk oranı yüzde 21,2’ye yükselirken her on yurttaştan ikisi yoksul hale geldi.

Türkiye’de Yoksulluk Sınırı Son 10 Yılda 12 Kat Arttı!

Yoksulluk sınırı 2014 yılına göre tam 12 kat arttı. 2014 yılında 6 bin 665 TL olan yoksulluk sınırı, 2024’te 81 bin 742 TL’ye yükseldi. Bu artış, özellikle 2022 sonrası dönemdeki yüksek enflasyonun etkisiyle dramatik bir şekilde hızlandı. 2022’de 21.296 TL iken 2023’te 38.531 TL’ye, 2024’te ise 81.742 TL’ye çıktı. Son iki yıldaki sıçrama, ekonomik kriz ve fiyat artışlarının hanehalkı gelirlerini reel olarak gerilediğini göstermektedir.

Tablo 1. Eşdeğer Hanehalkı Kullanılabilir Fert Gelirine ve Hanehalkı Tipine Göre Yoksul Sayıları ve Yoksulluk Oranı (2014-2024)

YIL	Yoksulluk Sınırı (TL)	Yoksul Sayısı (Bin)	Yoksulluk Oranı (Yüzde)
2014	6.665	16.501	21,8
2015	7.495	16.706	21,9
2016	8.539	16.328	21,2
2017	9.532	15.864	20,1
2018	10.670	16.888	21,2
2019	12.952	17.207	21,3
2020	14.873	17.921	21,9
2021	16.841	17.636	21,3
2022	21.296	18.030	21,6
2023	38.531	17.873	21,3
2024	81.742	17.821	21,2

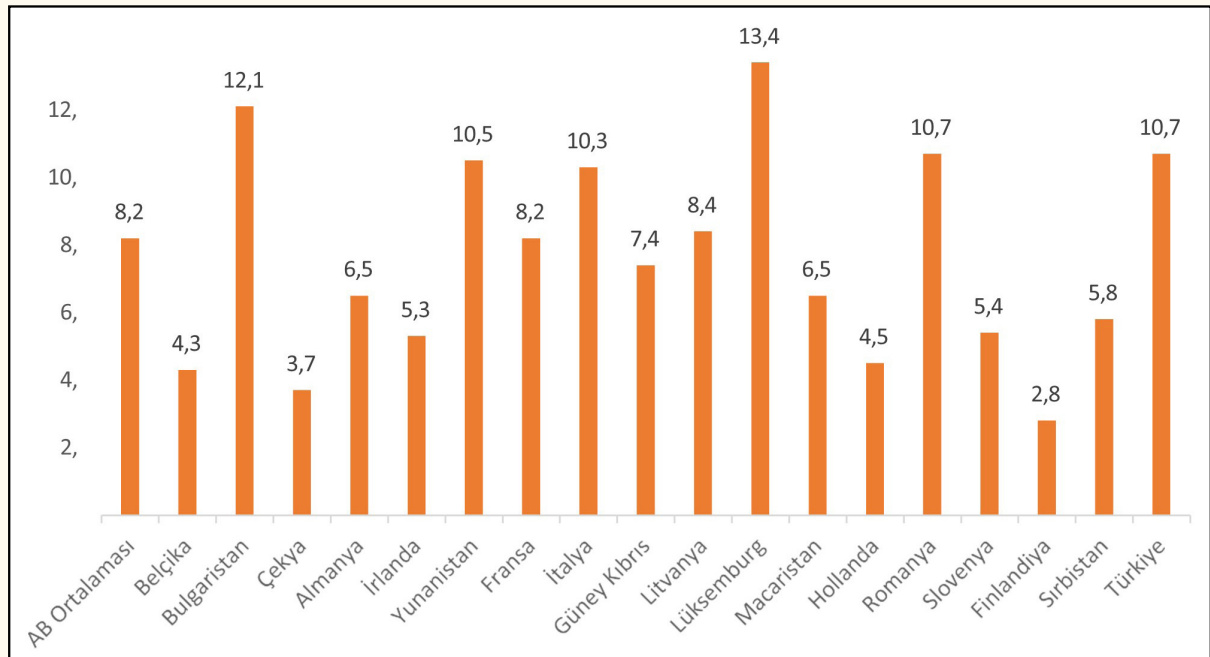
Kaynak: TÜİK, Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması

Bir İşte Çalıştığı Halde Yoksul Olanların Oranı Yüzde 11! Her 100 Çalışanın 11’i Yoksul!

Türkiye’de milyonlarca yurttaş, çalışmasına rağmen kendisini ve ailesini geçindirebilecek bir ücrete ve insanca yaşam koşullarına sahip olamadığı için yoksuldur. Düşük asgari ücret, ağır vergiler ve adaletsiz gelir dağılımı, çalışan yoksulluğunu her geçen gün artırmaktadır. 2024 yılında Türkiye’de çalışanların yoksulluk oranı %10,7’dir. İşsizliğin yüksekliği, bu yoksulluğun daha geniş kitleleri ve aileleri etkilemesine yol açmaktadır.

Türkiye’deki çalışan yoksulluğu, pek çok Avrupa ülkesinden yüksek olup, %8,2 olan AB ortalamasının 2,5 puan üzerindedir. Lüksemburg ve Bulgaristan, Türkiye’nin önünde çalışan yoksulluğunun en yüksek olduğu ülkeler arasındadır. Buna karşılık Finlandiya, Hollanda, Çekya ve diğer birçok Avrupa ülkesinde çalışan yoksulluğu oranı %5’in altındadır.

Grafik 1. Avrupa Ülkelerinin Çalışan Yoksulluğu Oranı (yüzde)

Kaynak: Eurostat, 2024

Asgari Ücret Açlık Sınırının Altında!

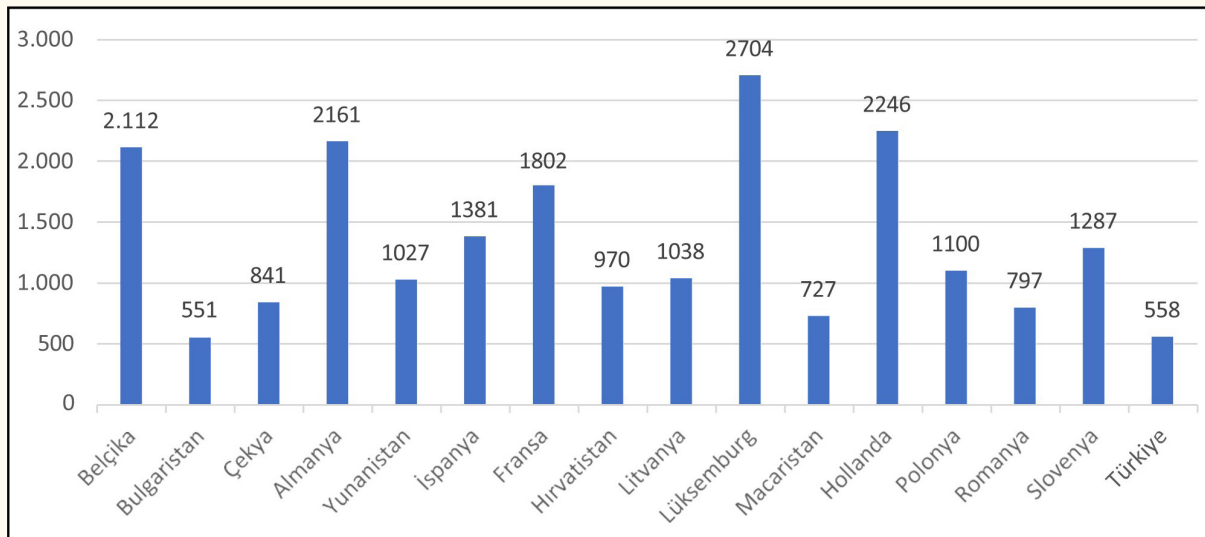
Türkiye, derinleşen ekonomik kriz nedeniyle tarihinin en ağır yoksulluk dönemlerinden birini yaşamaktadır. Ücretler enflasyon karşısında hızla erirken, milyonlarca emekçinin alım gücü her geçen gün daha da düşmektedir. Bugün Türkiye’de ücretli çalışanların çok büyük bir bölümü asgari ücret düzeyinde maaş almakta, bu durum ise yoksulluğun kitlesel bir hâl almasına yol açmaktadır.

Veriler, çarpıcı gerçeği bir kez daha ortaya koymaktadır:

- 2025’in Ağustos ayında açlık sınırı 26 bin 149 TL olarak belirlenmiştir, yoksulluk sınırı ise 90 bin 450 TL’dir.
- Asgari ücret ise yalnızca 22 bin 104 TL’dir.
- Aynı dönemde en düşük memur maaşı 50 bin 503 TL, en düşük memur emekli aylığı ise 22 bin 671 TL seviyesinde kalmıştır.

Türkiye, Avrupa ülkeleri arasında da asgari ücretle çalışan işçi oranının en yüksek olduğu ülkelerden biridir. Ancak bu ücret, bırakın insanca yaşamayı, açlık sınırının dahi altındadır. Oysa asgari ücret, işçinin ve ailesinin insanca yaşayabileceği en alt gelir düzeyini ifade eder. Buna rağmen, işçilerin yarısına yakınının açlık sınırının altında kazanç elde etmesi, Türkiye’deki derin yoksulluk krizinin en somut göstergesidir. Eurostat verilerine göre, 2025’in ikinci yarısında Türkiye’de asgari ücret sadece 558 Euro’ya denk gelmektedir. Avrupa’nın birçok ülkesinde bu rakam bin Euro’nun üzerindeyken, Türkiye açık ara geride kalmıştır. Bu tablo, ülkenin emekçileri için yaşam koşullarının ne kadar ağırlaştığını gözler önüne sermektedir.

Grafik 2. Avrupa Ülkelerinin 2025/2 Dönem Asgari Ücretleri (Euro)

Kaynak: Eurostat

Yoksulluk En Çok Çocukları Etkiliyor!

Her 10 Çocuktan 4’ü Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma Riski Altında!

Yoksulluk en çok çocukları etkileniyor. 2024 yılında 18 yaşından küçük çocukların %38,9’u yoksul ya da sosyal dışlanma riski altında. TÜİK’in açıkladığı verilere göre bu oran; 18–64 yaş grubunda %26,3, 65 yaş üstünde ise %23,3’tür. Toplam yoksulluk ve sosyal dışlanma riski altında olanların oranı ise %29,3 seviyesindedir.

Çocukların hayatlarının en çok ihtiyaç duydukları döneminde sağlık, beslenme ve eğitim gibi temel haklardan mahrum kalmaları, onların fiziksel ve zihinsel gelişimini olumsuz etkilemektedir. Çocuk yoksulluğunun yüksek olması, yalnız bugünün değil, geleceğin de ağır bir yoksulluk sarmalıyla karşı karşıya olduğunu göstermektedir. Yoksulluk içinde büyüyen çocuklar, erken yaşta çalışma hayatına girmek zorunda kalmakta ve çocuk işçiliği hızla artmaktadır.

Kadınların Yoksulluk veya Sosyal Dışlanma Riski Erkeklerle Göre Daha Yüksek!

Yoksulluğun bir diğer boyutu da toplumsal cinsiyet eşitsizliğidir. Kadınların yoksulluk veya sosyal dışlanma riski erkeklerle göre daha yüksektir. Kadınlarda bu oran %31,5 iken, erkeklerde %27,1’dir. Özellikle 18–64 yaş grubunda bu fark belirginleşmektedir. 18-64 yaş aralığındaki kadınların %29,5’i yoksulluk ve sosyal dışlanma riski taşıırken, bu oran erkeklerde %23,1’dir.

Sonuç olarak, yoksulluk en ağır yükün ü çocuklara ve kadınlara yüklemektedir. Gelir adaletsizliği ve sınıfsal eşitsizlikler, aileleri yoksulluk döngüsünün içine hapsedmeye devam etmektedir.

Tablo 2. Yaş Gruplarına ve Cinsiyete Göre Yoksulluk veya Sosyal Dışlanma Riski Altında Olanların Oranı

	Toplam		0-17		18-64		65+	
	2023	2024	2023	2024	2023	2024	2023	2024
Toplam	30,7	29,3	40,1	38,9	28,0	26,3	23,1	23,3
Erkek	28,5	27,1	39,4	38,2	24,8	23,1	21,5	22,3
Kadın	32,9	31,5	40,9	39,8	31,1	29,5	24,3	24,2

Kaynak: TÜİK, Yoksulluk ve Yaşam Koşulları İstatistikleri, 2024.

Hanehalkı Başına Aylık Ortalama Tüketim Harcaması Son Bir Yılda İki Katına Çıktı!

Hanehalklarının tüketim harcamaları incelendiğinde, yoksulluğun en net hissedildiği alanların en temel ihtiyaçlar olduğu görülmektedir. Tablodaki verilere göre 2023 ve 2024 yıllarında hanehalkı tüketim harcamalarının hem dağılımı hem de ortalama tutarı dikkat çekici bir değişim göstermiştir. 2023’te toplam hanehalkı başına aylık ortalama tüketim harcaması 24 bin 383 TL iken, 2024’te bu tutar neredeyse iki katına çıkarak 45 bin 344 TL’ye ulaştı.

Bu artış, yüksek enflasyon ve temel ihtiyaç kalemlerindeki fiyat yükselişlerinin harcamaları doğrudan etkilediğini ortaya koymaktadır. Özellikle konut ve kira harcamalarının payı %23,9’dan %26’ya yükselmiş, ulaştırma ise %21,9’dan %21,6’ya çok az bir düşüş göstermesine rağmen hâlâ hanehalkı bütçesinin en büyük kalemlerinden biri olmayı sürdürmüştür. Gıda ve alkolsüz içecekler ise payını %20,6’dan %18,1’e düşürmüştür; ancak nominal değerler dikkate alındığında gıda harcaması 5 bin 025 TL’den 8 bin 138 TL’ye yükselmiştir. Diğer kalemlerde ise özellikle eğitim harcamalarında (%1’den %1,6’ya) ve eğlence, spor ve kültür harcamalarında (%1,9’dan %2,3’e) oran bazında artış görülmektedir.

Tablo 3. Harcama Türlerine Göre Toplam Ve Hanehalkı Başına Ortalama Tüketim Harcamasının Dağılımı (2023-2024)

Harcama Türleri	Toplam hanehalkı tüketim harcaması (TL) (oran)	
Toplam	2023	2024
	24.383 (100)	45.344 (100)
Gıda ve alkolsüz içecekler	5.025 (20,6)	8.138 (18,1)
Alkollü içecekler, tütün	672 (2,8)	1.141 (2,5)
Giyim ve ayakkabı	1.039 (5,4)	2.321 (5,1)
Konut ve kira	5.824 (23,9)	11.792 (26)
Mobilya, ev aletleri	1.578 (6,5)	2.657 (5,9)
Sağlık	943 (2,2)	1.671 (2,3)
Ulaştırma	5.351 (21,9)	9.788 (21,6)
Bilgi ve iletişim	943 (3,9)	1.671 (3,7)
Eğlence, spor ve kültür	468 (1,9)	1.020 (2,3)
Eğitim hizmetleri	255 (1)	719 (1,6)
Lokantalar ve konaklama	1.434 (5,9)	2.972 (6,6)
Sigorta ve finansal hizmetler	203 (0,8)	326 (0,7)
Kişisel bakım, sosyal koruma	783 (3,2)	1.727 (3,8)

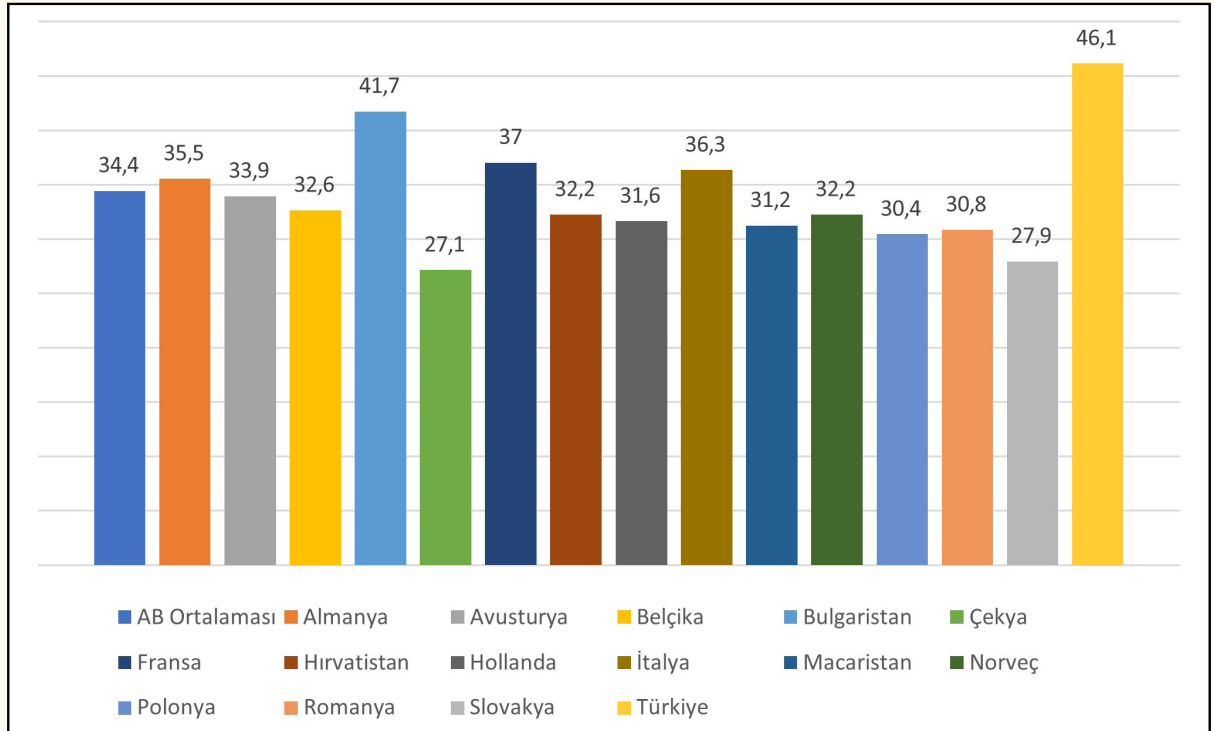
Kaynak: TÜİK, Hanehalkı Tüketim Harcaması

Gelir Eşitsizliğinde Avrupa Birincisiyiz!

Türkiye’nin içinde bulunduğu ağır sosyoekonomik kriz, gelir dağılımındaki adaletsizliği daha da büyütmüş ve ülkeyi Avrupa’da gelir eşitsizliğinin en yüksek olduğu ülke hâline getirmiştir. Bu durum, millî gelirin toplumun geniş kesimlerine ulaşamamasına, zenginlerle yoksullar arasındaki makasın açılmasına ve orta sınıfın giderek yok olmasına yol açmıştır.

Eurostat’ın verileri, bu gerçeği net biçimde ortaya koymaktadır: AB ülkelerinin ortalama Gini katsayısı: 0,344, Türkiye’nin Gini katsayısı: 0,461. Bu oran, Avrupa’daki hiçbir ülke tarafından görülmemektedir. Rekor seviyedeki Gini katsayısı, yalnızca ekonomik açıdan değil, aynı zamanda toplumsal ve siyasal krizlerin derinleşmesine de neden olmaktadır.

Grafik 3. Avrupa Ülkelerinin Gini Katsayısı – Kolaylık için değer 0-100 endekslenmiştir (Oran*100)

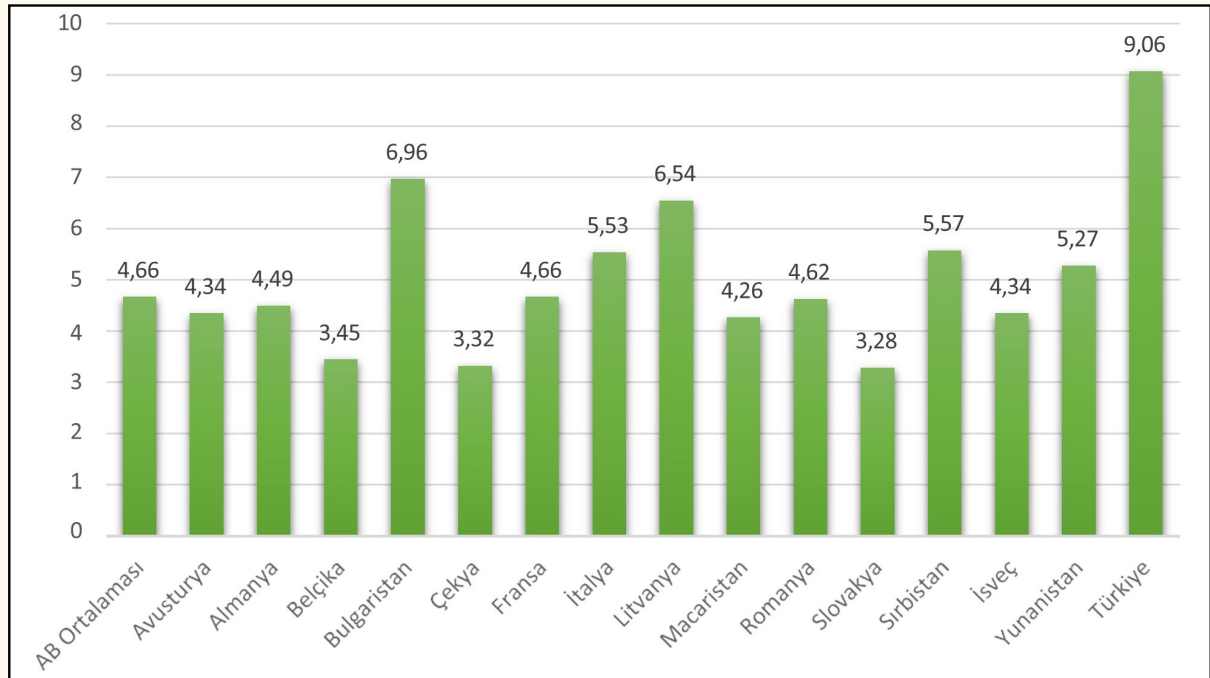
Kaynak: Eurostat, 2024

Türkiye’de En Zengin Yüzde 20’lik Grup, En Yoksul Yüzde 20’lik Grubun Gelirinin Yaklaşık 9 Katı Gelir Elde Etmektedir!

Gelir eşitsizliğinin artarak sürmesi, toplumda zengin kitleler ile yoksullar arasındaki uçurumun derinleşmesine yol açmaktadır. Eurostat verilerine göre, Avrupa Birliği ülkelerinde en zengin yüzde 20’lik kitleyle en yoksul yüzde 20’lik taban arasındaki gelir farkını gösteren S80/S20 oranı 4,66 iken Türkiye için bu oran 9,06’dır. Türkiye’deki zengin tabaka Avrupa ortalamasının iki katı olacak şekilde yoksulların 9 katı gelir elde etmektedir. Bu durum, Gini katsayısında olduğu gibi gelir adaletsizliği açısından da Türkiye’yi Avrupa ülkeleri arasında en olumsuz konuma yerleştirmektedir.

Belçika, Almanya, Slovenya ve Norveç gibi pek çok Avrupa ülkesinde S80/S20 oranı 3–4 kat arasında seyretmektedir. Türkiye’de ise en zengin kesimin geliri, en yoksul kesimin gelirinin yaklaşık 9 katına ulaşmaktadır. Avrupa ülkeleri arasında Türkiye’ye en yakın değer Bulgaristan’da görülmekte olup, bu oran 6,96’dır.

Grafik 4. Avrupa Ülkelerinin S80/S20 Oranları

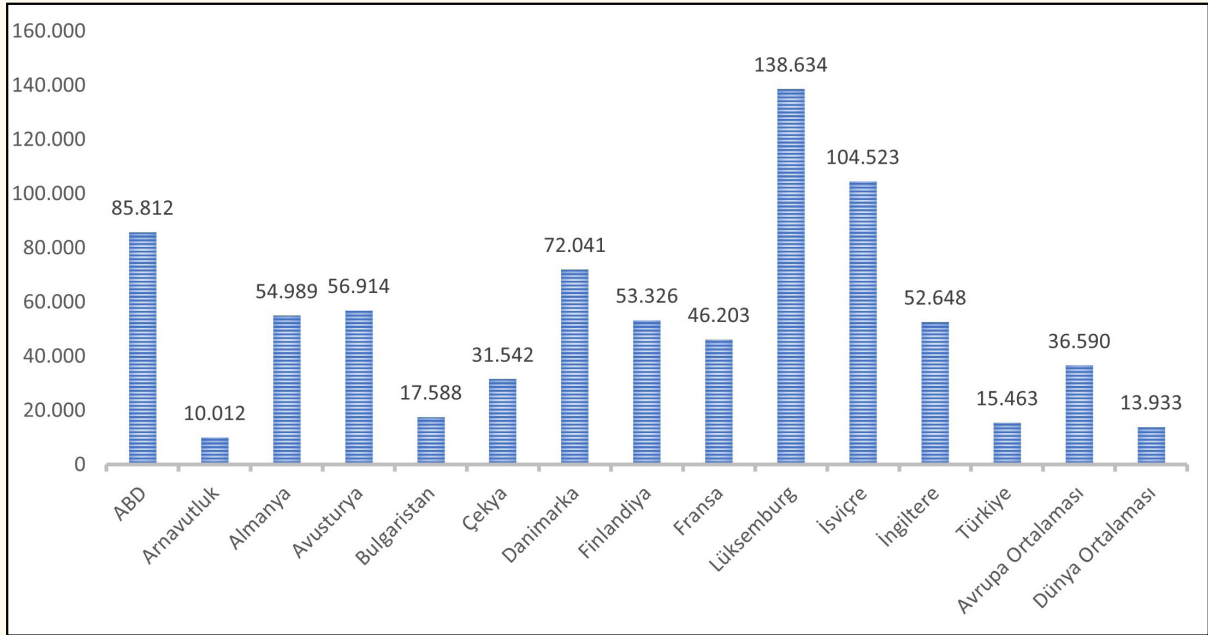
Kaynak: Eurostat, 2024

Türkiye, Kişi Başına Düşen Milli Gelirde Avrupa Ülkeleri Arasında En Düşüklerden Biri!

Kişi başına düşen milli gelir, bir ülkenin toplam ekonomik üretiminin (GSYH) nüfusa bölünmesiyle elde edilen ve halkın ortalama gelir düzeyini gösteren temel bir ekonomik göstergedir. Bu gösterge, bir ülkenin refah düzeyini, yaşam standartlarını ve ekonomik eşitsizlikleri değerlendirmede kritik bir rol oynar.

2024 yılı itibarıyla Türkiye’de kişi başına düşen milli gelir 15 bin 463 dolardır. Bu rakam, Avrupa ortalaması olan 36 bin 590 doların oldukça altında kalmakta ve Türkiye’yi Avrupa ülkeleri arasında kişi başına düşen milli geliri en düşük ülke konumuna getirmektedir. Gayrisafi yurt içi hasıla (GSYH) içindeki işçi sınıfının payının azalması ve yoksulluğun artması, bu durumun başlıca nedenleri arasında yer almaktadır.

Grafik 5. Ülkelerde Kişi Başına Düşen Milli Gelir (2024) (Dolar)

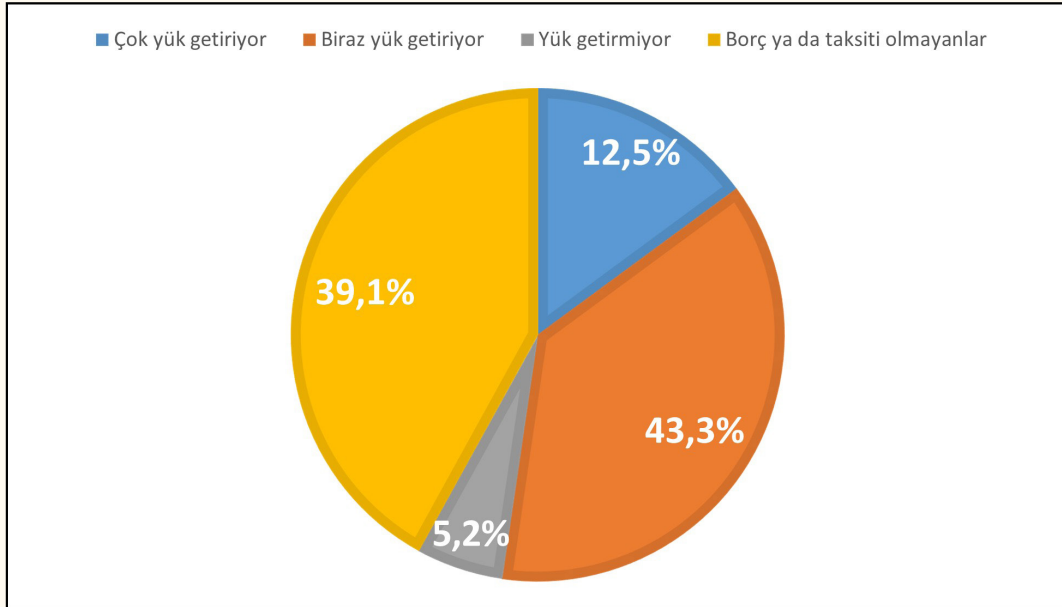

Kaynak: IMF Dünya Ekonomik Görünüm Raporu, 2023-2024

Her 10 Kişiden 6’sı Borçlu

Konut masrafı dışındaki giderler nedeni ile 2024 yılında kurumsal olmayan nüfusun %60,9’u borçlu hale gelmiştir. Buna göre her 10 kişiden 6’sı borçlu durumdadır. TÜİK verileri incelendiğinde nüfusun sadece %39,1’inin borçlu olmadığı, halkın %12,5’inin ise borçlarını ödemekte çok zorlandığı tespit edilmiştir. Nüfusun %43,3’ü için borçların biraz yük getirdiği, %5,2’nin ise yük olmadığı görülmüştür.

Grafik 6. Borçlanma Durumu (2024)

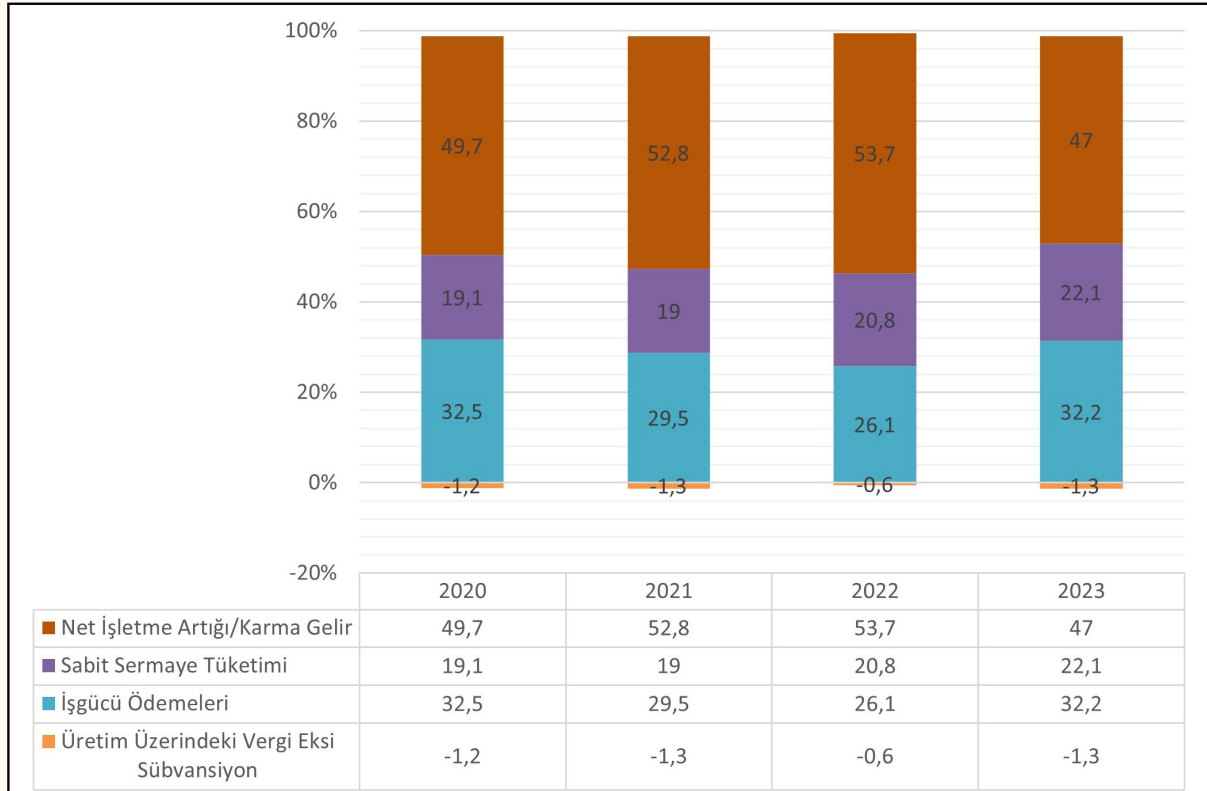
Kaynak: TÜİK

Emek ve Sermaye Gelirleri Arasındaki Dengesizlik Devam Ediyor: GSYH İçerisinde Sermayenin Payı Yüzde 42 İken Emekçilerin Yüzde 37!

Emek ve sermaye gelirleri arasındaki dengesizlik önemli bir sorun olarak devam ediyor. Son verilere göre, işgücü ödemelerinin milli gelir içindeki payı 2020 yılında %32,5 iken 2024 yılında yüzde %37’dir. Bu, işçilerin elde ettiği gelirin milli gelir içindeki payının arttığını göstermektedir. Ancak bu artışa rağmen, işverenlerin milli gelirden aldığı pay hâlâ emeğin aldığı payın neredeyse iki katıdır.

Özellikle sermayenin aldığı payın, yani net işletme artığının, 2020 yılında %49,7 iken; 2024 yılında %43,1’e gerilemesi dikkat çekicidir. Bu durum, sermaye sahiplerinin milli gelirden aldığı payın azaldığını, ancak hâlâ emeğin önemli bir kısmının sermaye lehine kullanıldığını göstermektedir.

Grafik 7. GSYH İçinde Sermayenin ve Emeğin Payı (yüzde) 2020-2024

Kaynak: TÜİK

Gelir Dağılımı Eşitsizliği ve Yoksullukla Mücadele İçin Politika Önerileri:

1. Krizin faturasını halka ve işçilere yükleyen ekonomi politikalarından vazgeçilmelidir.
2. Gelir dağılımı eşitsizliğinin temel kaynağı olan emek ve sermaye arasındaki eşitsizlik son bulmalıdır. Tüm ücretliler, ürettikleri değerin karşılığını eşit ve adil bir şekilde almalıdır.
3. Kamusal haklar olan eğitim, sağlık, barınma gibi haklardan herkes eşit şekilde faydalanmalı, bu temel haklar nitelikli ve parasız olmalıdır.
4. Gelirde adalet ve vergide adalet sağlanmalı, az kazanandan az, çok kazanandan çok vergi alınması uygulamasına gidilmelidir.
5. Herkes için temel bir gelir güvencesi sağlanmalıdır.
6. Asgari ücret ve tüm ücret düzeyleri insan onuruna yaraşır düzeye çekilmelidir. Asgari ücret hesaplaması bir kişinin harcamasına göre değil, en az 4 kişilik bir ailenin giderleri üzerinden yapılmalıdır.
7. Enflasyonla mücadelede gerçekçi ve koruyucu ekonomi politikaları uygulanmalıdır.
8. Yoksullukla mücadele için sosyal koruma programları oluşturulmalı ve yoksulluktan en fazla etkilenen kesimler olan kadınlar ve çocuklar için sosyal koruma politikaları hayata geçirilmelidir.
9. Çalışan yoksulluğunu önlemek için asgari ücret başta olmak üzere tüm ücretlilere insanca yaşayabilecekleri bir gelir güvencesi sağlanmalıdır.
10. Borçluluğu azaltmak için sosyal koruma politikaları hayata geçirilmelidir.
11. Sosyal yardımlar bireysel değil, herkes için ulaşılabilir olmalıdır ve nitelikli bir şekilde sağlanmalıdır.

Türkiye Genel Hizmetler İşçileri Sendikası (DİSK/Genel-İş)

DİSK/Genel-İş Web: www.genel-is.org.tr

DİSK/Genel-İş Araştırma Web: www.emekarastirma.org.tr

E-posta: emekarastirma@genel-is.org.tr

@emekarastirma

Parayla satılmaz